

Szakonyi Károly

Műterem a Hudson partján

Száz éve született Zugor Sándor,
New-Yorkban élt magyar festőművész

Ha *Zugor Sándorra* gondolok, kedves, mosolygós, derűs arc tűnik fel emlékezetemben. Törékeny termet, gyér haját mindig kissé megkócolta a szél, tekintetében bizakodás csillant és nyugalom. (Később megtudtam, hogy mindez buddhizmusából eredt.) 1989-ben ismertem meg, a Budapest Galériában, közös barátunk *Eigel István* révén, a *Magyar festők az Egyesült Államokból* című kiállításon. A negyvenes évek elején évfolyamtársak voltak a Képzőművészeti Főiskolán, és kapcsolatuk akkor sem szakadt meg, amikor Zugor, sok más társukhoz hasonlóan, elhagyta az országot.

Az 1941–44-es években számos hallgató érkezett Erdélyből, a Felvidékről, jöttek Kolozsvárról, Bukarestből, a Székelyföldről, Pozsonyból, Krakkóból, Varsóból, aztán a háború után vagy hazamentek, vagy nyugatra távoztak. Ahogy a magyarok közül *Bíró Antal, Hantai Simon, Böhm Lipót, Nónay Pál, Tar László, Zugor Sándor* is a nyugatot választotta. A festők Rómába vágytak, de Itáliában mégsem maradt senki. Mentek tovább, egészen Amerikáig.

Zugor Sándor 1923. február 7-én született *Bosznabrodon.* A család azért volt Boszniában, mert Sándor apja abban a helységben restaurálta a templomot. Onnan aztán Székesfehérvárra költöztek, ott járta ki az iskoláit. 1941-ben került a Főiskolára, festő szakon *Szőnyi István,* a grafikai tanszéken pedig *Varga Nádor Lajos* tanítványa lett, '46-ban végzett, a következő évben a Római Magyar Akadémia ösztöndíjasa lett. Egy esztendőre kinyílt számára a művészeti világ, s amikor hazajött, látva az itthon kialakuló helyzetet, Párizsba kívánkozott. 195o-ben persze szó sem lehetett hivatalos utazást remélni, hát nekivágott, a határon elfogták, egy esztendőt töltött a veszprémi börtönben. Kiszabadulása után rendőri felügyelet alá került, de dolgozott, és 1952-ben a Nemzeti Grafikai Pályázaton első díjat nyert. Csak az 1953-as kormány váltás hozott békésebb időt a nagymarosi meg sárospataki művésztelepen.

Az akkor készült képein látszik, hogy számára a színvilág volt a legfontosabb. A *Nyolcak, Bernáth Aurél* és mestere *Szőnyi* hatásából alakult ki egyéni, de ha úgy tetszik, személyes stílusa. Szőnyitől tiszta koloriz-

must, grafikai mesterétől éles metszésű fogalmazást tanult. Később túllépet a hazai iskolán, képei elvonatkoztató tendenciájúak lettek, merészen íveltek a valóság fölé. (*Álomirodalom* című könyvemhez kértem tőle illusztrációkat, fantáziadús, szürreális, finom vonalú rajzai lenyűgöztek.) *Csorba Géza,* a Nemzeti Galéria igazgatója az első magyar avantgardista nemzedék örökösének nevezte.

Munkamódszerére jellemző, amit Eigel jegyzett fel emlékirataiban. Vörösberényben voltak, heverészve a friss, zöld gyepen nézelődtek, keresték a témát. Lovak legelésztek, feketék, barnák, fehérek. Eigel kiszemelte a maga témáját: Két fehér ló zöldben, kék permet az égen. Akvarell. Nekilátott, készült a kép. Sándor azonban csak beitta a látványt. Memorizált. A színeket, a legelésző lovakat emlékezetébe véste. Otthon majd megfesti a képet…

1956-ban eljött a lehetőség a távozásra. Bécsbe ment, az ottani tartózkodás után Amerikát választotta. Cleveland és aztán New-York.

Néhány évig nem volt könnyű, de 1960-ban Greenwich Village déli részén, a Hudson partján álló Bell-telefon laboratóriumot átépítették, a később Westbeth-nek nevezett háztömben négyszáz lakást hoztak létre műtermekkel. Zugor az elsők között kapott benne egy kétszintest. Eigel, aki feleslégével, *Tassy Klára* gobelin-művésszel a kilencvenes évek elején New-Yorkban járt, leírja barátja otthonát: „Néhány utcányira a Rudnay-növendék *Polonyi Elemér* műtermétől, a Hudson partján lévő, óriási méretű művészházban él és dolgozik. Festők, szobrászok, grafikusok, filmesek, zenészek, költők, színészek, akrobaták színes serege, többszáz művész éle ebben a házban. A ház lakói alig ismerik egymást, Doorman szolgálja a biztonságot, hiszen a West Side forgalma nappal is rejtelmes. A földszinten házi színház, kiállító helyiségek és egy jól fel-szerelt grafikai műhely. Ennek a technikai kísérletezésre berendezett műhelynek a vezetője Zugor Sándor.”

1962-bn lett amerikai állampolgár. A Brooklyn College-ben tanított rajzot, évente rendezett kiállítást a grafikai műhelynek, festet, de képet nem adott el.

2001-ben a Magyar Nemzeti Múzeum sárospataki Rákóczi Múzeumának ajándékozott 28 festményt a művésztelepi korszakából.

2002-ben hunyt el. Hagyatékából második felesége, *Line* és húga, Zugor Emi az Amerikában készült olaj-és akril képeiből adományozott és egészítette ki a sárospataki gyűjteményt.

De képei fellelhetők a Nemzeti Galériában és magán galériákban is.

Megjelent: Kultúra.hu, 2023. 02. 10.